

mere. Največje težave dela vprašanje, kdo naj bo prihodnji ban, ki mora biti oseba, s katero se bo hotela opozicija pogajati glede delamoznosti v saboru. Največ upanja ima baje bivši ban pl. Rakodczay.

* **Nove vojaške zahteve.** Avstrijska vlada predloži v kratkem zbornici nove vojaške zahteve. Gre baje samo za 400—500 milijonov!

* **Brezdelnost in beda.** Gospodarski večaki, politiki, vlade, filantropi se bavijo s problemom brezdelnosti in iščejo rešitve. V tem oziru prednjači Angleška, kjer se je revščina lansko leto precej znižala; padla je od 203 v marcu na 176 oseb izmed 1000 prebivalcev v oktobru. Odstotek brezposelnih je bil v novembru 18 od sto proti 2 od sto v oktobru in 26 v novembru 1911.

Učiteljski konvikt.

* **Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta.** je založilo tele knjige: 1. A. Rapč: **Mladina**. I. zvezek. Cena lično v platno vezani knjižici K 1.50, s pošto 16 h več. 2. J. Slapšak: **Spisi Mišjakovega Julčka**. I, II, in III. zvezek. Cena vsakemu teh zvezkov, ki so vsi lično vezani, je K 1.50, s pošto 16 h več. 3. Engelbert Gangl: **Zbrani spisi za mladino**. I. in II. zvezek. Cena vsakemu teh zvezkov brez poštne je 20 h. 5. Emil Adamič: **Slava cesarju Francu Jožetu I.** Spevoigra za šolsko mladino. Cena K 3. 6. **Besedilo k E. Adamičevi spevoigri**. Cena 10 h. **Ves izkupiček za te knjige je namenjen Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta.** Kupujte te knjige vsi, ki ljubite svoje otroke! Priporočajte jih prijateljem mladine, šole in učiteljstva! Vse te knjige se naročajo in kupujejo v »Učiteljski tiskarni« in v vsaki knjigotržnici.

Kranjske vesti.

—r— **Dekliška osemrazrednica pri Sv. Jakobu v Ljubljani.** Odkar vodita to šolo katehet Čadež in suplentka Maierjeva, hči nadzornika A. Maierja, vladajo na tej šoli take razmere, da bo treba vanje posvetiti z bengalično lučjo! Ravnateljica Maroutova je na dopustu, sedaj pa miši plešejo! Ko pride čas, bomo povedali take stvari, da se bodo ljudje za glave držali. V Ljubljani bi treba javnega shoda, da tudi starši trpinčenih otrok pridejo do besede! To je res že škandal, kaj se godi v vilajetu na Kranjskem! V interesu vzgoje in morale je, da se takim razmeram napravi konec! Janko Nepomuk Jeglič je tudi še vedna vodja II. mestne šole! Še enkrat: V Ljubljani je treba javnega shoda! Ljudstvo naj govori!

—r— **Učiteljci Alojziji Burnikovi v Postojni,** ki je prejela 10% draginjsko doklado, je pomotoma priložen v zadnjem izkazu križec. S tem ji odvzemamo to breme!

—r— **Umrl je tovariš Martin Grčar,** vpokojeni nadučitelj na Mirni na Dolenjskem. R. i. p.!

—r— **Iz seje c. kr. okraj. šol. sveta v Krškem 13. januarja 1913.** 1. Odobri se račun in proračun okraj. šol. zaklada. — 2. V Tržišču se postavi novo poslopje z dvema učnima osebama. — 3. Šola v St. Janžu se razširi v petrazrednico. — 4. Josipu Tratarju se prizna 3 starostna doklada. — 5. Poslovnik za delovanje kraj. šol. sveta se odobri in predloži c. kr. dež. š. svetu. — 6. Se stavi se terno predlog za službo v Leskovcu.

—r— **Volitev v okrajni šolski svet za idrijski sodni okraj** se je vršila v četrtek, dne 9. t. m., v občinski dvorani v Idriji. Voliti je bilo enega zastopnika in enega namestnika. Volitev je vodil c. kr. okr. glavar Ekel. Volilni upravičenci so vsi občinski svetovalci tega sodnega okraja. Izvoljena sta klerikalca Filip Rudolf, posestnik s Črnega vrha kot zastopnik, in Peternel Franc, kovač iz Žirov, kot namestnik; dobila sta po 19 glasov. Napredni glasovali so bili oddani dr. Stanislavu Bevku, ravnatelju c. kr. državne realke v Idriji in občinskemu svetovalcu Leopoldu Aliču iz Idrije. Dobila sta po 11 glasov. Te volitve so zopet pokazale, koliko je klerikalcem za stvar, ko so volili dva svoja pristaša, ki o šolstvu niti pojma nimata.

—r— **Nalezljive bolezni pri otrocih.** V Godešičah, Gorenji vasi in Retečah se je pojavil dušljivi kašelj, v Prašah in Ziganji vasi pa osepnice.

—r— **Iz ljudskošolske službe.** Mestni šolski svet v Ljubljani je imenoval namesto obolelega učitelja Antona Razingerja volonterko Ivanka Zupanovo za suplentino na II. mestni dekliški ljudski šoli v Ljubljani za suplentino v Vel. Podlogu je imenovana namesto obolele učiteljice Ane Jakove bivša suplentinja pri Sv. Križu Ana Čermeljeva. Za prov. učiteljico v Cerkljah pa je imenovana namesto prostovoljno odstopivše učiteljice Ane Vavkove bivša suplentinja v Trzinu Franciška Urbančičeva.

—r— **Osebnost vest.** C. kr. vadniška vrtarica Vilma Josinova na ljubljanskem učiteljsku je prišla v 8. činovni razred.

—r— **Izjava.** Glede na vest, priobčeno v »Učit. Tovarišu« št. 2. z dne 10. januarja 1913, dovolite, gospod urednik, naj konstatujem resnici na ljubo, da nisem bil pri volitvi dveh izvedencev in njunih namestnikov izmed učiteljstva v c. kr. okrajni šolski svet logaški kandidat nobene stranke. Zakaj me je volil g. Oswald ter drugi tovariši in tovarišice, mi ni znano. O kandidaturi nisem govoril z njimi nikdar nobene besede. Sploh pa izjavljam, da nisem sedaj pripadnik nobene politične stranke, ampak samo učitelj. — Grahovo pri Cerkljici, dne 12. januarja 1913. — Josip Kobal, šolski voditelj.

—r— **Učiteljstvo radovljiskega okraja** je imelo svojo običajno letno konferenco dne 21. decembra preteklega leta v šolskem poslopju na Jesenicah. C. kr. okrajni šolski nadzornik Janko Janežič otvoril konferenco, pozdravi navzoče, zlasti novoimenovane nadučitelje: Julija Slapšaka v Radovljici, Frana Flereta v Kranjski gori, Josipa Sedlaka na Jesenicah in Franca Silvestra v Bohinjski Bistrici. S toplimi besedami se spominja marljive umrle učiteljice Terezije Sterletove v Gorjah. Za svojega namestnika imenuje Ivana Rihteršiča, nadučitelja iz Srednje vasi. Za zapisničarja sta bila izvoljena z vzklikom Franc Silvester, nadučitelj v Bohinjski Bistrici, in Franciška Zemljanova, učiteljica prav tam, za overovalca zapisnika pa Jožef Ažman, nadučitelj na Breznici, in Janko Baraga, nadučitelj na Koroški Beli. — Nadzornik Janežič obirno in temeljito poroča o nemškem pouku v ljudski šoli. — Zaradi bolezni Leona Piboutza z Jesenic je izostalo njegovo poročilo: Zgodovina in zemljepis pri pouku v ljudski šoli. — Nadučitelj iz Radovljice Julij Slapšak poroča o alkoholu (alkohol in narodno gospodarstvo, higiena in narodna morala.) — Cilka Vilmanova, učiteljica na Jesenicah, poroča o važnosti vsakdanjih malih zapiskov pri raznih šolskih predmetih. — O stanju in računu okrajne učiteljske knjižnice poroča nadučitelj Jožef Ažman. Pregledovalca računov: Egidij Schifrer, učitelj na Jesenicah, in Ivan Žagar, nadučitelj v Kamni gorici, sta pregledala knjižnične račune in jih našla v redu. — V stalni odhod so voljeni: Jožef Ažman, nadučitelj na Breznici, Ivan Šega, učitelj v Radovljici, Janko Vrežec, nadučitelj v Ribnem, ga. Mihaela Huth Ranzingerjeva, učiteljica v Radovljici. — V knjižnični odbor so voljeni: Jožef Ažman, nadučitelj na Breznici, Franc Jaklič, učitelj v Radovljici, Ivan Šega učitelj v Radovljici, Ivan Semerl, učitelj v Lescah, in gospa Mihaela Huth-Ranzingerjeva, učiteljica v Radovljici. — Pod vodstvom okrajnega glavarja Franca Župnika se vrši volitev zastopnikov učiteljstva v c. kr. okrajni šolski svet. Izvoljena sta kot zastopnika: Ivan Šega, učitelj v Radovljici, in Valentin Zavrl, nadučitelj v Begunjah; kot naslednika pa Janko Baraga, nadučitelj na Koroški Beli, in Jožef Žirovnik, nadučitelj v Gorjah. — V manjšini so ostali Slomškarji: Julij Slapšak, Jos. Pleničar, Fr. Rus in Franc Flere. — Nadučitelj Iv. Rihteršič se zahvali gosp. nadzorniku za spretno vodstvo konference se poslovi od njega. V imenu učiteljskega društva za radovljiski okraj se poslovi od gospoda nadzornika Ivana Šega, predsednika imenovanega društva. Gosp. nadzornik Janežič se obema zahvali in prosi navzoče, naj ga ohranijo v prijaznem spominu. Večina učiteljstva se je udeležila skupnega obeda »Pri pošti«. (I. Schrey).

Štajerske vesti.

—š— **Vprašanje rezervista.** Prijatelji s Štajerskega nam piše: Ali je komu znano, so li bili pretečene tedne poklicani k vojakom tudi učitelji? Prosim zanesljivih odgovorov v prihodnji številki!

—š— **Vladna skrb za nemško šolstvo v Celju.** Pravična naša avstrijska vlada ne skrbi samo za nemško gimnazijo v Celju, tudi za drugo nemško šolstvo v Celju se po očetovsko briga. Davčna moč mesta Celja je sicer mala in popolnoma odvisna od slovenskih konzumentov — rekrutov pride iz nemškega Celja tudi malo — a kaj to stori? Celjska mestna občina je ustanovila dvorazredni trgovski šoli, eno za dečke, eno za deklice. Ta dva zavoda sta »mestna« — seveda le po imenu, Celjsko mesto nima še za lastno upravo in obresti dolgov dovolj denarja, kamoli za strokovno šolstvo! Imam pred seboj podatke o vzdrževanju »mestne« dekliške trgovske šole za leto 1910. Ta šola je stala skupno 11.840 K, mesto je pa prispevalo le 240 K! Država je dala 5000, dežela 3000 K; ostalo je vrgla šolnina. Tako se ustanavljajo »mestni« zavodi za denar slovenskih davkoplačevalcev, samo da se ponemčuje in krepki celjsko renegatstvo! Ako bi kaj takega ustanovila kaka slovenska občina, bi seveda ne bilo niti pri državi niti pri deželi dobiti niti vinarja. In dr. Korošec bi obstruiral, da zve država za našo nezadovoljnost — vlada bi pa obstrukcijo v prid

nenasitnim klerikalnim zadolževalnicam odkupila. Zato se vedno dobi denar, za slovenske šole pa ne.

—š— **S Štajerskega nam pišejo:** Veste zakaj smo morali imeti v četrtek, dne 2. januarja, šolo? Zato, ker smo se javno dogmali, in ker se je reklo, kakor je to v enakih slučajih navadno: »Anläßlich einer Anfrage fand...« Če torej ne bi nihče vprašal, bi nihče ne — našel!

—š— **Šolska veselica,** prav zabavna, se vrši v prid novoustanovljeni šolarski kuhinji dne 19. januarja t. l. v novem »Gasilnem domu« na Gomilskem. Poleg zanimivih pevskih in godbenih točk uprizori šolska mladina igrokaz »Lažnjiva Milena«, spisal M. Gregoričeva, im s spremljevanjem klavirja spevoigra »Kosova gostija«, priredil po narodni pesmi M. Kosi. — Sedeži prvih vrst 1 K, ostalih vrst, 60 v., stojšče 30 v. Začetek ob 3. uri popoldne. — Vsi prijatelji šolske mladine so vljudno vabljeni.

—š— **»Schulverein« na Štajerskem.** Kaj se vse upajo Nemci na Štajerskem! V županiji Jarenina hočejo postaviti kar dve šoli, eno na Pesnici, drugo na Dobrenju. Za šolo na Dobrenju je zapustil pred leti neki slov. dobrotnik večjo vsoto. To hočejo Schulvereinovci porabiti za nemško šolo na Dobrenju! Glavarstvo pojde Nemcem seveda na roko. — Kje pa ostaja potrební slovenski odpor?

Goriške vesti.

—g— **V šesti činovni razred** je pomaknjen ravnatelj moškega učiteljskega v Gorici Viktor Bežek.

—g— **Postanek grofije Goriške.** O tem predmetu je predaval profesor dr. K. Capuder na tretjem letošnjem predavanju Muzejskega društva za Kranjsko. Jedro poznejše goriške grofije je tvorila spodnja Vipavska dolina med Sočo, Vipavo, Vrtovin-skim potokom in Trnovskim gozdom. Glavna kraja sta bila grad Solkan in pa vas Gorica. Polovico tega ozemlja je daroval cesar Oton III. l. 1001. oglejskemu patriarhu, drugo pa furlanskemu grofu Verihenu, hoteč s tem ta, v strateškem in trgovskem oziru važni prehod iz Kranjske v Italijo ohraniti v zanesljivih rokah. O dogodkih XI. veka viri skoro ničesar ne poročajo. Predavatelj za vrača trditev nekterih zgodovinarjev, da so Goriški v XI. veku gospodovali koroški Eppenštajnovci, in sicer zaradi tega, ker kritika ne priznava tozadevne listine samostanu Rosazzo iz l. 1496. Od početka XII. veka je bila Goriška v oblasti grofov lurngavskih; bili so posebno zaradi tega vplivni, ker so tudi oskrbovali posestva oglejskega patriarha. Dr. Capuder zanikuje, da bi bila Goriška že od l. 1001. sem grofija, zakaj šele Lurngavci so prinesli s seboj grofovski naslov. Da bi bilo goriško gospodstvo formalno povzdignjeno v grofijo, za to ni dokaza, pač pa so si lurngavski grofje najbrž sami polagoma uzurpirali naslov »goriških grofov«, ki se da prvič zaslediti l. 1217. V sredini XIII. veka so si pridobili še Tirolsko grofijo, in ko je Rudolf Habsburški l. 1286. svojemu prijatelju Majnhardu, gospodu Goriške in Tirolske, podelil še Koroško, so Lurngavci postali državni knezi.

Istrske vesti.

—i— **Veliko novo morsko kopališče.** Sestavila se je akcijska družba z glavnico 12 milijonov kron, ki bo med reko in Opatijo napravila novo veliko moderno kopališče.

—i— **Narodni dom in puljsko vojaštvo.** Vojaška oblast je zopet dovolila vojaštvu obisk puljskega Narodnega doma.

—i— **Ljudska knjižnica v Pazinu.** V mesecu oktobru in novembru je število izposojenih knjig malo upadlo, ali tekom meseca decembra je zopet poraslo. Izdanih je bilo 154 knjig. V vsem minoletem letu je bilo izdanih 1710 knjig, torej 625 več nego v prejšnjem letu. Od obstanka knjižnice je bilo izposojenih 4212 knjig. Knjižnica šteje 1330 del, a v zadnjem mesecu se je povečala z lepim številom novih in vrednih knjig.

Tržaške vesti.

—t— **Pouk v proračunu mestne občine tržaške za leto 1913.** Dohodki sestavljajo iz šolnin, proračunjenih K 50.900 (lani kron 152.300), iz davka na zapuščine itd. Skupno znašajo po proračunu za leto 1913 K 443.000, dočim so znašali za leto 1912 K 499.440, torej letos za K 56.440 manj, ker se je postavil dohodek iz zapuščin in drugih virov (»Contributi«) s K 450.400 manj nego lani. To pa bržkone ne bode upravičeno, ker se ti dohodki z vsakim letom celo večajo. — Stroški za šole so velikanski in tem močnejše jih občutijo davkoplačevalci, ker se občina trdovratno brani oddati srednje šole državi. Lani je država občino skoro prisilila, da ji odstopi realno na Acquedottu, in res je mestni svet zaradi upravičenega pritiska to tudi sklenil; vendar, ker še po-

godba med občino in vlado ni perfektna, se nahajajo postavke za to šolo še v letošnjem mestnem proračunu. Mestna občina vzdržuje 2 samostojni italijanski gimnaziji (podružnica višje gimnazije je postala zaradi sklepa mestnega sveta z dne 6. maja 1912 samostojna s pričetkom šolskega l. 1912/13), na katerih poučuje 31 profesorjev s plačami K 209.900; drugi stroški za gimnazije znašajo K 38.280. Mestna italijanska realka na Acquedottu ima 23 profesorjev, ki dobivajo plač za K 157.690. Mestna realka pri Sv. Jakobu (samostojna zaradi sklepa mestnega sveta z dne 28. maja 1910) pa ima 14 profesorjev s plačami v skupnem znesku 94.970 kron. Obe občinski realki staneta, vpošteto vse stroške, K 318.220. Gimnazije in realke stanejo mestno občino skupno nič manj ko K 566.400, kar bi vse lahko bilo občini prihranjeno, če bi se bilo — kakor so naši poslanci vedno zahtevali — prepustilo srednje šole državi, ki jih je bila vedno pripravljena prevzeti! — Mestni italijanski licej ima cel regiment učiteljskih oseb in so proračunjeni stroški za leto 1913 na K 240.340, za K 30.000 več nego lani! — Za vse srednje šolstvo torej, gimnazije, realke in licej, od katerih nima 80.000 tržaških Slovencev nič ali kvečjemu to, da se v njih njihovi otroci poitaljančijo, troši naša občina letno redno nad osemstotisoč kron! — Za ljudsko šolstvo, mestno in okoličansko, stavi občina v proračun za leto 1913 K 2.060.550, za telovadno šolo K 32.680, za šolo za gluho-meme K 33.290, za večerne šole v mestu K 15.600, v okolici K 1200 za »rikreatorij« za dečke K 69.290, za občinsko biblioteko K 38.450, za naturhistorični muzej K 47.500, za muzej umetnosti K 46.440, »Societá agraria« dobi K 14.470 (zakaj?), »Lega Nazionale« K 15.000 (in CMD?), »Laška univerza« K 10.000 (ta zaklad znaša že K 80.600), »Università del Popolo« K 8000, občinske ljudske knjižnice K 12.120 itd. Za podporo ubogim družinam, katerih otroci so v šolah K 23.000 (te podpore večinoma pojedjo renjiki!). Za obutev ubogim šolarjem (seveda le italijanskim) K 12.000, za šolarske obede K 60.000 itd. — Če primerjamo postavke tega oddelka z lanskim proračunom, vidimo, da so se letos zvišali stroški za novo mesto ravnatelja (druge občinske gimnazije) in dveh telovadnih učiteljev s skupno plačo K 25.060; za povišek razredov in učnih oseb na realki pri Sv. Jakobu K 21.320; za nove učne osebe na liceju K 28.220, za druge nove učne osebe K 24.870. Zaradi samostojnosti druge gimnazije znaša strošek za to K 15.500 več. Kaj od tega pride na Slovence? Nič! — Skupni stroški v tem oddelku znašajo po proračunu za leto 1913 K 3.755.250 proti K 3.666.526 za leto 1912; stroški so torej za letos proračunjeni za K 88.730 večji znesek.

Koroške vesti.

—k— **Učiteljske plače na Koroškem.** Silno veliko govore o tej stvari, posebno pa ljudstvo na deželi. Meščani so malo bolj prebrisani, ti pomenljivo namigavajo in pravijo, učiteljem so plače izboljšane, smo vendar naprednjaki v pravem pomenu besede. A dokazi so slabi. Sicer je res deželni zbor zvišal učiteljske plače po 200 K, seveda a konto zvišanja deželnih doklad. Ker so slabi časi zaradi vojne, kmetje menijo, da so vzrok vsemu zlu zopet učitelji, ker so dobili po 16 kron več na mesec. Namen deželnih poslancev je tudi, da kmet zaradi zopet nad učiteljem, češ, da njegove zahteve nimajo konca in kraja. Se živo spominjamo, kako je bilo, ko je lansko leto nemška zveza državnih poslancev zavrgla zahteve učiteljev. Dosti smo čitali, kako sta nas Waldner in Pacher, slavoslavna sina Nemčije, na cedilu pustila. Nemški učitelji so to imenovali izdajstvo in precej krepko udrihali po krivcih. A zdaj so se pomirili, pohlevni so postali kot ovčice, ker so baje dobili drugega mazila. — Kako lahko bi država opomogla deželam, da bi se vendar vprašanje učiteljskih zahtev poravnalo. Saniranje deželnih financ bi precej okrepčalo zadolžene dežele. A koroških pridnih sinov politika je ta, da se stvar učiteljstva le navidezno reši potom zvišanja deželnih doklad, in da potem sadove malega finančnega načrta potegnjejo zase. Koroški deželni poslanci mislijo: Dolgovi nas pokopljejo, zlažimo se ljudstvu, da učitelji pomrjejo od glada, če jim ne priskočimo na pomoč. Dajmo jim vendar par kronic za agitacijo, državno pomoč pa vtaknimo v svoje prazne žepe. Pokrijemo dolgove, zraven pa še za nas kaj odpade, učitelji pa se naj praskajo s kmeti. Saj jih potem lahko zlorablamo zoper kmete in nemška šuntarija gre potem zopet slavna pota.

—k— **Na naslov deželnega šolskega sveta v Celovcu.** Skoro pet let se že bore Slovenci v Vogrčah za šolo s slovenskim učnim jezikom. Šlo je od Poncija do Pilata, od instance do instance, dokler ni že skoro pred letom razsodilo